

Berezvai Zombor¹:

A BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM KÉPZÉSEINEK MUNKAERŐPIACI ÉS HALLGATÓI MEGÍTÉLÉSE A DIPLOMÁS PÁLYAKÖVETÉSI RENDSZER ADATAI ALAPJÁN*

Job market performance and graduate evaluation of the programs of Corvinus University of Budapest based on the Graduate Tracking System database

Tanulmányunk célja a Budapesti Corvinus Egyetemen (BCE) nappali tagozaton abszolvált hallgatók munkaerőpiaci helyzetének vizsgálata az elmúlt szűk évtizedben. Az eredmények alapján egyértelműen látható, hogy a végzettek egyre könnyebben tudtak elhelyezkedni, emellett a munkatapasztalat növekedésével jelentősen (évente átlagosan 8-10%-kal) emelkedett a bruttó jövedelmük, és szintén növekedett a felsőfokú végzettséget igénylő munkakörökben való foglalkoztatottságuk. Hasonló megállapítások tehetők az azonos képzéseken, de más egyetemeken abszolvált hallgatók esetén is, azonban a BCE-n abszolváltak minden esetben kedvezőbb eredményekkel rendelkeznek. Ezzel összhangban a volt hallgatók döntő többsége újra beiratkozna a BCE-re, ha most kellene döntenie.

Our research aims to understand the job market performance of the students graduated at Corvinus University of Budapest (CUB) in the past decade. Results indicate that graduates can get their first job in a short time after graduation and it decreased in the past years. Furthermore, as work experience increases, gross income of the graduates grows substantially (on average 8% to 10% per annum) and higher percentage of them work in positions requiring tertiary education. Similar tendencies can be observed for students graduated in the same programs but at different universities. However, CUB graduates show much better outcomes in all metrics. In line with these results, the majority of the graduates would choose CUB again.

¹ Tanárdegéd, Budapesti Corvinus Egyetem Marketing és Kommunikáció Tudományi Intézet

DOI: 10.14267/RETP2022.02.07

* Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3-1 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.

Köszönettel tartozom Kováts Gergelynek és Cserna Editnek a tanulmány elkészítéséhez nyújtott segítségükért és értékes megjegyzéseikért, javaslataikért.

I. BEVEZETÉS

Az egyetemi oktatás minősége és ennek alakulása fontos kérdés a munkaerőpiac számára, emellett pedig az egyetemi képzés egyik legfőbb értéke, és differenciáló faktora is a különböző intézmények között [Bartus és Róbert, 2019]. A különféle képzések előnyeinek és hátrányainak ismerete elengedhetetlen a fejlesztési irányok meghatározásához is.

A képzés minősége ugyanakkor egy kellően absztrakt fogalom, amelyet több oldalról is meg lehet közelíteni. Első szempont lehet a hallgatók saját értékelése, hiszen ők közvetlenül érzik a saját fejlődésüket és szakmai előrehaladásukat. A hallgatók egyetemi képzéssel való elégedettségének mérésére is több lehetőség van. Az oktatói munka hallgatói véleményezése során az oktatók adott tantárgyakban nyújtott teljesítményét értékelik a hallgatók. Ekkor tehát nem az egész képzést egyben, hanem tantárgyakra lebontva és azonnal a tantárgy lezárulta után történik meg az értékelés. A hallgatói véleményezési rendszerek nagyon elterjedtek a világban, azonban több torzítás is felmerül, ezek közül a legerősebb talán a kapott érdemjegy hatása [Berezvai et al., 2019]. A jobb érdemjegyet kapott hallgatók várhatóan jobbra értékelik az adott oktatót, az oktatói teljesítménytől függetlenül. A hallgatói értékelések másik problémája, hogy olyanok ítélik meg az oktatást, akiknek nem feltétlenül van helyes és valós képük a munkaerőpiaci igényekről, elvárásokról és akár a hazai, akár a nemzetközi legjobb gyakorlatokról.

Másrészt, a diplomát kapott hallgatók véleménye, munkaerőpiaci tapasztalatai is értékes inputként szolgálhatnak. E vélemények összegyűjtésére szolgál a Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR) kérdőíves felmérése. Az egyetem a végzett hallgatókat 2018-ig 1, 3 és 5 évvel a végzésük után kereste meg egy online kérdőívvel, 2019-től kezdve pedig 1 és 5 évvel a végzés után keresi meg őket. A kérdőív kitöltése során a képzéssel való elégedettségről, a képzés erősségeiről és gyengeségeiről tesz fel kérdéseket a felsőoktatási intézmény. A kérdőíves felmérés az Oktatási Hivatal (OH) által előre elkészített, egységes kérdőívből, illetve az egyes intézmények ezt kiegészítő saját kérdéseiből áll össze. A viszonylag hosszú kérdőív önkéntes kitöltésére kevesen veszik a fáradságot, a válaszadási arány általában 10-20% körül alakul (a Budapesti Corvinus Egyetemen 2017-ben 13%, 2018-ban 10%, 2019-ben 21% töltötte ki a DPR kérdőívet). Ebben az esetben a hallgatói értékelés visszasságai vélhetően kevésbé játszanak szerepet, azonban az alacsony kitöltési arány miatt a válaszok nem tekinthetők reprezentatívnak, így értékelésük is problematikus lehet [Berde, 2010].

A képzések minőségének értékelésekor egy másik szempont a munkáltatók értékelése. A végzett hallgatókat foglalkoztató vállalatok és intézmények mennyire elégedettek a hallgatók szakmai felkészültségével, motiváltságával és különféle képességeivel. Ennek vizsgálata összetett kérdés, hiszen az egyetem számára nem

ismert, hogy melyik hallgatója hol helyezkedett el. Még ha meg is keres olyan cégeket egy-egy egyetem, amelyek sok végzett hallgatót alkalmaznak, akkor sem biztos, hogy az adott interjúalany átfogó és torzításmentes képpel rendelkezik a végzetek teljesítményéről. Elképzelhető, hogy egy-egy kimagasló vagy éppen nagyon rosszul teljesítő diák alapvetően befolyásolja a véleményét. A szubjektív faktor tehát nagyon erős lehet.

A munkáltatói értékelések egy másik, sokkal objektívebb módja a hallgatók szakmai előmenetelének vizsgálata. A végzetek elhelyezkedési ideje, karrierútja, fizetése, munkanélküliségként töltött ideje stb. mind olyan változók, amelyek átfogó képet adhatnak arról, hogy a munkaerőpiacon hogyan szerepelnek. Amennyiben ez ráadásul összevethető más egyetemek hasonló képzéseinek végzetek adataival, úgy még összetettebb és objektívebb kép alkotható az egyetemi képzések minőségéről. Az OH a DPR részeként a 2010/2011-es tanévben indította el az Adminisztrációs Adatbázisok Egyesítése (AAE) projektet [Nyüsti és Veroszta, 2014], amelynek részeként az abszolvált hallgatók átfogó munkaerőpiaci adatait gyűjtik össze és teszik közzé aggregált formában.

Tanulmányomban a DPR AAE adatbázist használom fel annak vizsgálatára, hogy a Budapesti Corvinus Egyetemen (BCE) végzetek munkaerőpiaci státuszát és karrierútját bemutassam, elemezzem. Az eredmények mellé ugyanakkor hozzáteszem a kérdőíves felmérés néhány eredményét is, hogy a hallgatók szubjektív értékelését és annak alakulását is bemutassam, mindezt párhuzamba állítva a munkaerőpiaci adatokkal. Ezáltal láthatóvá válik, hogy a munkaerőpiac, illetve a volt hallgatók saját értékelései mennyire esnek egybe, milyen mértékben követnek azonos trendeket.

A tanulmány következő fejezetében a DPR AAE adatbázist mutatom be részletesen. Ezután a BCE adatainak longitudinális vizsgálatára fókuszálok, és azt nézem meg, hogy az évek során milyen változások figyelhetők meg az elhelyezkedési időben, a továbbtanulásban, a fizetésekben és a betöltött munkakörökben. Ezt követően összevetem a BCE esetén azonosított tendenciákat az ország más felsőoktatási intézményeiben azonos szakokon végzetteknel látható trendekkel. Végezetül pedig a volt BCE hallgatók alma materükről alkotott véleményét és ennek időbeli alakulását ismertetem a kérdőíves DPR adatok alapján. Itt szintén reflektálok a DPR AAE eredményektől való érdekesebb eltérésekre.

2. A DPR AAE ADATBÁZIS BEMUTATÁSA

Az OH az AAE részeként az egyetemeken végzetek (abszolutóriumot szerzetek) adataihoz (társadalombiztosítási azonosító jel és adóazonosító jel alapján) kapcsolja hozzá a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál, a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelőnél, a Magyar Államkincstárnál, a

Pénzügyminisztériumnál és a Diákhitel Központnál tárolt, az adott személyre vonatkozó adatokat. Az összekapcsolás anonimizált módon történik, és az egyetemek számára csak szakonként aggregált formában teszi elérhetővé az adatokat az OH. Az egyéni adatok védelme érdekében jövedelmi átlagokat csak legalább 10 fős szakok esetén számítanak ki, míg foglalkoztatási adatoknál 3 fő alatti kategóriákat nem jelenítenek meg. Emiatt a nagyon kis szakok (jobban mondván a nagyon kevés abszolvált hallgatóval rendelkező szakok) adatai nem jelennek meg az adatok között. Ez azonban a legtöbb képzés esetén érdemi megkötést nem jelent.

Az AAE egy viszonylag átfogó módszertani megújításon esett át 2018-ban, amelynek eredményeként a 2009/2010-es tanév és a 2015/2016-os tanév között végzetek (abszolutóriumot szerettek) adatsorait állította elő az OH. Az adatsorok tehát az 1-7 éve végzetek nyomán követését teszik lehetővé elhelyezkedési idő, abszolváláskor munkaviszonyban állók aránya, jövedelem, munkaerőpiaci státusz, betöltött munkakör, későbbi tanulmányok és lakhely szerint. A változók adattartalmuk szerint három fő kategóriába oszthatók.

- ◆ A változók első köre az abszolutórium megszerzését követő időszakra vonatkozik, tehát minden egyes évfolyam esetén más-más időszakra. Ilyen mutató az elhelyezkedési idő, amelynél a végzést követő 12 hónapot vette figyelembe az OH, és ebben az időintervallumban nézte meg, hogy hány hónap alatt sikerült elhelyezkedniük a volt hallgatóknak. Szintén ebbe a kategóriába tartozik az abszolutórium megszerzésekor munkaviszonyban állók aránya.
- ◆ A változók második körénél a végzés időpontjától számítva 2017 decemberéig terjedő időintervallumra vonatkoznak az adatok. Ebben a csoportba tartoznak a hazai munkaerőpiacon, a külföldön, illetve a hazai felsőoktatásban töltött időszakra vonatkozó adatok. Ezeknél az adatoknál tehát annál rövidebb a vizsgált időszak, minél később végzett valaki. A 2009/2010-es tanévben abszolutóriumot szerettekénél még kb. 90 hónap a vizsgált időszak, míg a 2015/2016-ban abszolutóriumot szerettekénél már csak 17 hónap.
- ◆ A változók harmadik köre a 2017-es évre vagy 2017. december 31-ére vonatkozik. Ilyen adatok a jövedelem (2017. évi átlag), illetve a munkaerőpiaci státusz, a betöltött munkakör tulajdonságai és a lakhely. Ezeknél a változóknál tehát egy pillanatkép látható, ami viszont az abszolutórium megszerzésétől eltérő időtávra volt. Míg a 2009/2010-es tanévben abszolutóriumot szerettekénél kb. 7,5 évvel a végzés után mutatja a munkaerőpiaci helyzetüket az adatbázis, addig a 2015/2016-ban abszolutóriumot szerettekénél csak közel 1,5 év után. Ezen adatok segítségével tehát a végzéstől számítva eltelt idő és a munkaerőpiaci

változók (jövedelem, munkakör) kapcsolata válik vizsgálhatóvá.

Az adatbázis hiányossága, hogy csak magyarországi adatszolgáltatóktól tartalmaz adatokat, emiatt a külföldön élő volt hallgatók nem jelennek meg benne. Tekintve, hogy a gazdaságtudományi képzéseken végzetek közül igen sokan vállalnak külföldön munkát [Hosznayák, 2018], így ez egy fontos korlátja a bemutatandó adatoknak.

3. A BCE-N VÉGZETT HALLGATÓK MUNKAERŐPIACI SZEREPLÉSÉNEK LONGITUDINÁLIS ELEMZÉSE

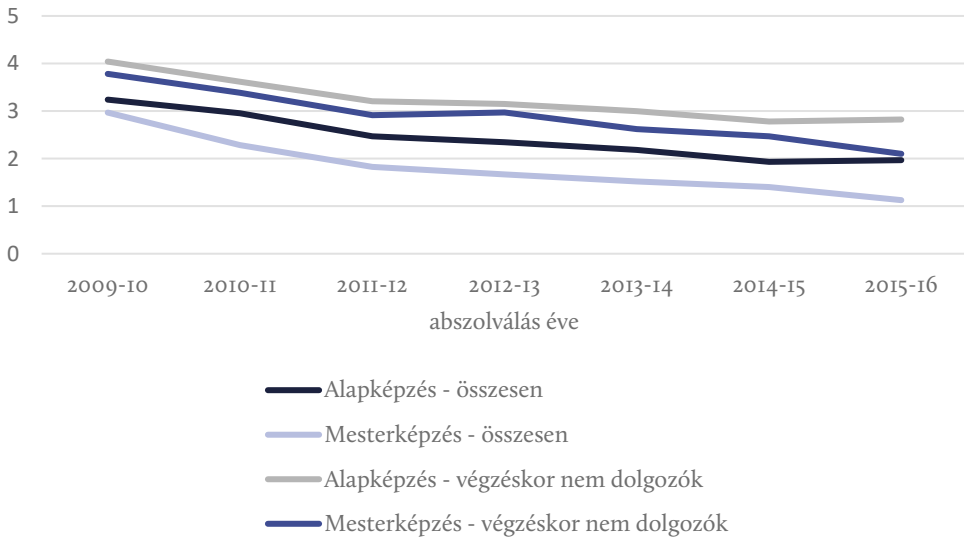
A DPR AAE adatbázisa alapján elsőként azt vizsgálom meg, hogy milyen gyorsan tudtak elhelyezkedni a végzetek 2010 és 2016 között, milyen tendenciák láthatók ezen a téren. Másodikként azt tekintem át, hogy a végzetek milyen arányban és mennyi időt töltöttek még a (magyar) felsőoktatásban az adott képzésük lezárulta után (2017-ig bezárólag). Ezután a fizetéseket és azok progresszióját vizsgálom meg. Végezetül azt veszem górcső alá, hogy milyen munkakörökben dolgoznak a végzetek 2017 végén, és ebben milyen eltérések figyelhetők meg a karrierúton való aktuális helyzet függvényében. Minden esetben külön megnézem az alapszakos és a mesterszakos adatokat is.

A DPR AAE adatbázisa a 2009/2010-es tanévtől tartalmaz adatokat. Az alapszakok esetén ez nem okoz problémát, mesterszakok esetén viszont ez egybeesik a legtöbb képzés indulásával, emiatt a 2009/2010-es tanévben még sokkal kisebb számban végeztek csak mesterszakokon (és ekkor kevesebb mesterszak volt még csak), és lényegében a 2011/2012-es tanévtől kezdve állt be a mesterszakon abszolutóriumot szerettek száma egy közel állandó szintre. Emiatt az első két év mesterszakos adatait fenntartással kell kezelni, hiszen ekkor sokkal kevesebb mesterszak sokkal kevesebb végzett hallgatójának adatait mutatják csak az adatok.

3.1. Elhelyezkedési idő alakulása

A 2009/2010-es tanévben a BCE nappali tagozatos képzésein abszolváló hallgatók esetén az elhelyezkedési idő átlagosan 3,2 hónap volt. Alapszakon végzetek esetén ez valamivel nagyobb volt (3,3 hónap), míg mesterszakon végzetek esetén pontosan 3 hónapot tett ki. Az adatbázis nem tartalmazza azokat, akik az alapszak után rögtön mesterszakra is mentek, tehát nem helyezkedtek el a végzés után. Az ezt követő években folyamatos csökkenés tapasztalható az elhelyezkedési időben (1. ábra). A 2015/2016-ban végzetek már átlagosan 1,6 hónap alatt helyezkedtek el.

I. ábra. Az átlagos elhelyezkedési idő alakulása a BCE-n végzettek körében (hónap)

Forrás: DPR AAE adatok alapján

A csökkenés két fő okra vezethető vissza, amelyek egymás hatását is erősítették. Egyrészt, a hallgatók egyre nagyobb része dolgozott már egyetem alatt is (vagy legalábbis az abszolutórium megszerzésének pillanatában volt munkaviszonya). Míg 2009/2010-ben az alapszakon végzettek 18%-a, a mesterszakon végzetteknek pedig a 22%-a dolgozott csak, addig ezek az értékek 30% és 48% voltak 2015/2016-ban. Tehát az egyetem mellett végzett munka fontossága folyamatosan nőtt, ez pedig megkönnyítette a végzés utáni elhelyezkedést. Sok hallgató vélhetően annál a cégnél folytatta a munkáját, ahol egyetemi évei alatt kezdett. Ezzel összefüggésben a vállalatok is egyre élénkebben hirdetnek állásokat még egyetemre járó diákoknak, elegendő csak körbetekinteni az évente megrendezésre kerülő állásbörzéken.

Másrészt, ha eltekintünk azoktól, akiknek már a végzés idején is volt munkahelyük, szintén csökkenést láthatunk. Az elhelyezkedési idő tehát azok tekintetében is erőteljesen lecsökkent (4 hónapról 2,8 hónapra alapszakosok és 3,8 hónapról 2,1 hónapra mesterszakosok esetén), akik az egyetem elvégzése után kerestek csak maguknak munkahelyet.

Az elhelyezkedési idő csökkenése a gazdaság általános helyzetével is összefügg. 2009-ben igen kedvezőtlen gazdasági viszonyok voltak, ez jelentősen javult 2016-ra. A munkanélküliség a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a 2009-es 10%-ról 2016-ra 5,1%-ra csökkent. Ugyanakkor a végzettek száma is jelentősen

növekedett a BCE-n. 2015/2016-ban 22%-kal többen szereztek abszolutoriumot alapszakon, mint 2009/2010-ben. Mesterszakok esetén 2011/2012-höz érdemes viszonyítani, ehhez képest az emelkedés kisebb, 4%-os. Tehát egyre több hallgatót kellett felszívnia a munkaerőpiacnak. Ezek alapján nem beszélhetünk a kereslet egyoldalú növekedéséről, a kínálat is jelentősen megemelkedett, és ezzel együtt csökkent az elhelyezkedési idő. Ez tehát azt mutatja, hogy a munkaerőpiac egyre több végzetten egyre gyorsabban tudott felvenni. Vagyis a gazdasági növekedés jelentősen növelte az igényt és keresetté tette a BCE képzéseinek végzeteket.

3.2. Továbbtanulás

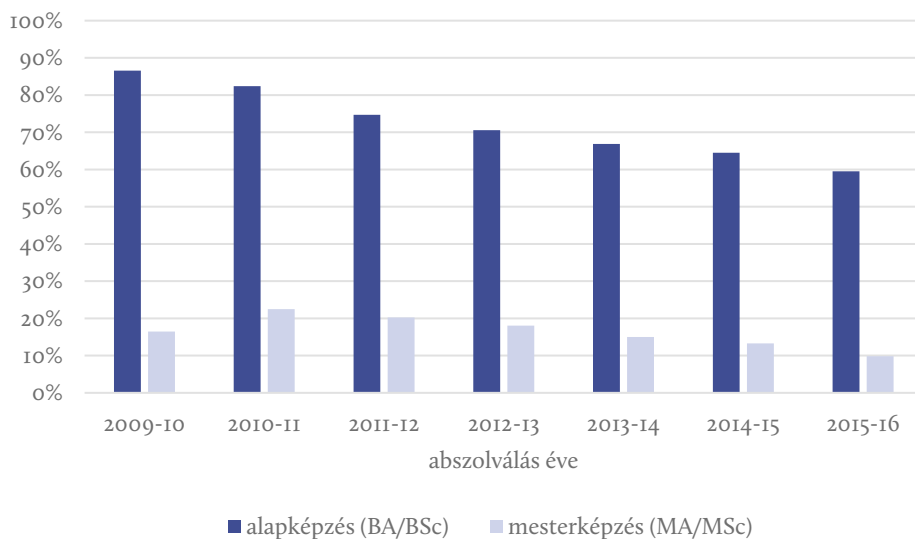
A DPR AAE adatbázis alapján vizsgálható, hogy a végzetek milyen arányban és hány hónapot töltöttek az adott képzés befejezése után a (magyar) felsőoktatásban. Ez alapján alkotható egy kép arról, hogy az alapszakosok kb. mekkora része folytatta tanulmányait azonnal vagy később egy hazai mesterszakon. Másrészt, meg lehet nézni, hogy a mesterszakot végzetek közül hányan végeztek még felsőfokú tanulmányokat a mesterképzésük befejezése után. Ez mutathatja a volt hallgatók nyitottságát új tudás megszerzésére vagy éppen arra, hogy tudásukat más területekkel egészítsék ki. Mindkét adatsor esetén figyelembe kell ugyanakkor venni, hogy az adatokban az is szerepel, ha a volt hallgató egy másik alapszakot (vagy mesterszakos hallgató másik mesterszakot) kezdett el egy hazai egyetemen. Tehát ez nem feltétlenül jelent magasabb szintű képzésben való részvételt minden esetben.

A továbbtanulásra vonatkozó adatok ² egységesen 2017. év végéig tartalmaznak információkat, tehát a régebben végzetek esetén hosszabb a vizsgált időtáv, míg a frissen végzettekénél lényegében csak 1,5 év adatai állnak rendelkezésre. Ez jelentősebb eltéréseket okozhat az egyes évfolyamok esetén a továbbtanulás vizsgálatakor, főként, mivel a mesterszakos tanulmányokat nem mindenki azonnal az alapszak lezárása után kezdi meg, hanem akár néhány évvel később. A 2. ábra alapján látható csökkenő tendencia tehát részben betudható e hatásnak, a mesterszak későbbi kezdésének is.

---

² Továbbtanulás alatt a vizsgált képzés lezárása után megkezdett további felsőfokú képzést vagy képzéseket értjük (azok szintjétől függetlenül), összhangban a DPR AAE definíciójával.

2. ábra. Továbbtanulási arány a BCE-n végzettek körében

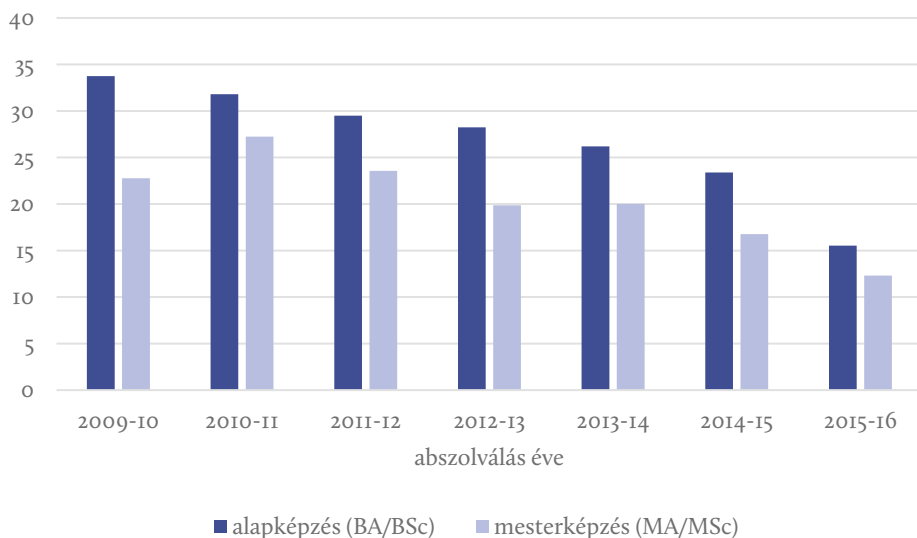
Forrás: DPR AAE adatok alapján

A 2015/2016-ban abszolutóriumot szerzett alapszakosok körében 60%-os a továbbtanulási arány 2017 végéig. Ez lényegében azokat a hallgatókat tartalmazza, akik az alapszak elvégzése után azonnal vagy egy évre rá beiratkoztak egy hazai mesterszakra. A 2009/2010-ben végzettek körében ez az arány 87%, azonban esetükben nyolc évvel a végzésük utánig tartott a megfigyelés. A mesterszakot végzettek körében 10-22% körül alakult a továbbtanulási arány, ami doktori tanulmányokat, de egyéb alapszakos, graduális vagy posztgraduális képzéseket is takarhat. Itt is megfigyelhető a csökkenő tendencia, amely mögött ugyanúgy a nyomon követési időtáv eltérő hossza húzódhat meg.

Az adott képzés befejezése utáni további felsőfokú tanulmányok átlagos idejét mutatja a 3. ábra (azok körében, akik beiratkoztak még felsőfokú képzésre). A 3. ábra alapján jól láthatók az alapszakosok esetén 2 és 3 év közötti értékek, amelyek lényegében megfelelnek egy normál mesterszak időtartamának. Egyedül a 2015/2016-ban végzetteknél van ennél sokkal alacsonyabb szám (1,3 év), ez azonban arra vezethető vissza, hogy ők 2017 végéig nem tölthettek el ennél több időt a hazai felsőoktatásban.

3. ábra. Az adott szak befejezését követően a hazai felsőoktatásban eltöltött további hónapok száma a volt BCE-s hallgatók esetén

Forrás: DPR AAE adatok alapján

Az alapszakosok esetén tapasztalható jelentős csökkenés a fentebb említett adatfelvételi ok mellett két másik jelentős tendencia hatásának is a következménye. Egyrészt, a munkaerőpiaci helyzet javulása, az egyre könnyebb elhelyezkedés biztosan kedvezőtlenül hatott a mesterszakra történő jelentkezésekre. Mivel alapszak után is viszonylag könnyű (1. ábra) munkahelyet találni, így sok hallgató fölöslegesnek tarthatja a mesterszakra történő beiratkozást és a további tanulást. Természetesen fizetésekben lehetnek eltérések. A következő alfejezetben többek között arról is lesz szó, hogy a jellemzően kétéves mesterképzés hogyan viszonyul egy kétéves munkatapasztalathoz jövedelem terén.

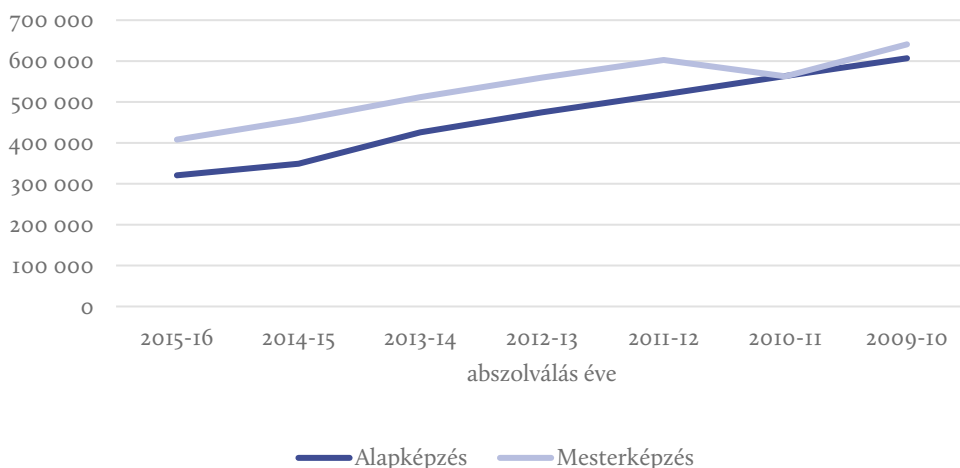
Másrészt, a külföldi tanulmányok nem szerepelnek az adatbázisban. A jelentősnek tűnő csökkenés mögött a külföldi mesterszakok népszerűségének növekedése is meghúzódik. Ez összecseng azzal, hogy a gazdaságtudományi képzéseken végzetek körében kiemelkedően magas a külföldön élők aránya [Hosznják, 2018].

3.3. Jövedelmek alakulása és növekedése

A DPR AAE adatbázisban minden esetben a 2017. évi jövedelem szerepel csak, tehát egyelőre longitudinálisan nem vizsgálható egy-egy konkrét kohorsz

jövedelmének alakulása. Ebből következően azt nem tudjuk megnézni, hogy a jövedelmek hogyan változtak a végzéstől kezdve napjainkig. Azt viszont láthatjuk az adatok alapján, hogy hogyan értékelte a piac 2017-ben azokat, akik a BCE elvégzését követően 1-7 év munkatapasztalattal rendelkeztek. Emellett az is vizsgálható, hogy az alapszakon és mesterszakon végzettek bérei között milyen különbségek fedezhetők fel. A 2017. évi bruttó jövedelem havi átlagos értékét mutatja a 4. ábra alap- és mesterképzésen végzettek szerinti bontásban, a végzés tanéve szerint.

4. ábra. A BCE-n végzettek havi bruttó jövedelmének átlagos értéke 2017-ben (Ft)

Forrás: DPR AAE adatok alapján

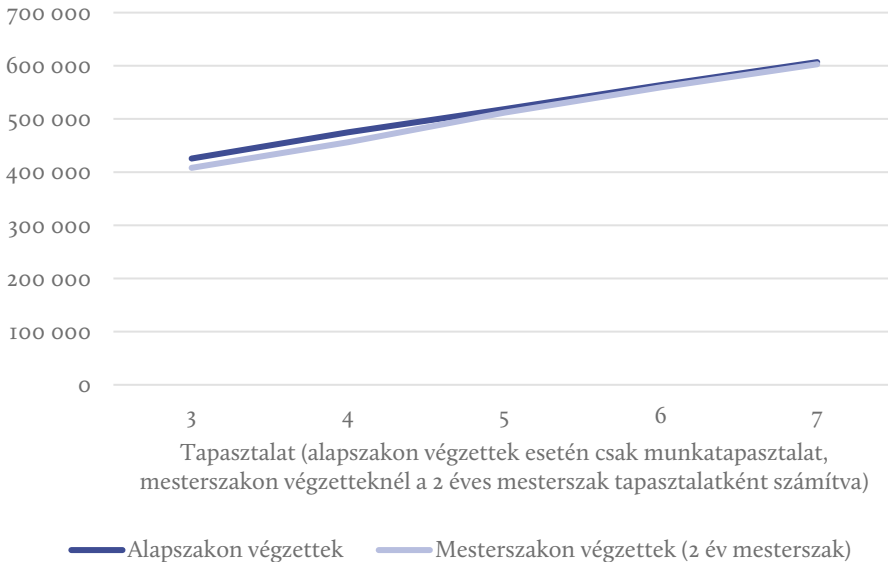
A jövedelmek monoton emelkedést mutatnak az alapszakosok körében, egy egyszeri visszaesés kivételével pedig a mesterszakosok körében is. Korábban már említettem, hogy a bolognai folyamat felmenő rendszerben történő bevezetése miatt a 2009/2010-es és a 2010/2011-es mesterszakos adatok nagyon kevés diák adatait tartalmaznak csak, így azok nem tudnak átfogó képet nyújtani. Az ábrán látható visszaesés a kevés számú végzett mesterhallgató miatt nem bír érdemi relevanciával.

Mindkét adatsor esetén jól látható, hogy a munkatapasztalat növekedése elég jelentős jövedelmi többlettel párosul. Alapszakosok esetén hat év tapasztalatbeli különbség lényegében az átlagjövedelem közel megduplázódását jelenti, vagyis éves átlagban 10% feletti növekedés figyelhető meg. Ez mindenképp azt mutatja, hogy a végzettek megállják a helyüket a munkaerőpiacon, és a munkáltatók értékes munkatársakként tekintenek rájuk, akik megtartásáért hajlandók jelentősebb fizetésemeléseket is adni.

Az adatok problematikája, hogy az alapszakosokra vonatkozó adatokban a később mesterszakot is végzettek adatai is szerepelnek. A 2016-ban végzettek esetén azonban 2017-ben még nem lehettek olyanok, akik befejezték a magyar mesterképzésüket, így esetükben jól látszik, hogy a mesterszak elvégzése kb. 30%-os fizetési többlettel jár együtt. Ezt alátámasztja, hogy a DPR AAE előző (2016. májusi adatokat tartalmazó) kiadása esetén is 30%-os átlagos bruttó jövedelemkülönbség tapasztalható azok körében, akik csak egy éve fejezték be az alap-, illetve a mesterképzést. A közvetlen elhelyezkedést vizsgálva tehát a mesterszakon végzettek kedvezőbb béreket tudtak elérni, azonban ezt hosszabb ideig tartó tanulással érték el.

A mesterszak hozzáadott értékét viszont annak a két évnek a munkatapasztalatához érdemes viszonyítani, amelyet a hallgató a tanulmányai helyett szerezhet meg. Tehát egy alapszakon végzett hallgató két évvel a végzés után megszerzett fizetését kell összevetni egy mesterszakra frissen kikerült hallgatóéval. Ezt vizsgálva meglepő hasonlóság mutatkozik a bruttó jövedelmek terén (5. ábra). A munkaerőpiaci szereplők tehát lényegében ekvivalensnek tekintik a BCE-s mesterszakos végzettséget egy kétéves szakmai tapasztalattal. Ez a kapcsolat nemcsak a végzés után azonnal igaz, hanem hosszabb távon is, még öt évvel a mesterszak (vagyis hét évvel az alapszak) elvégzése után is fennáll. Ennél hosszabb távra a jelenlegi adatok nem teszik lehetővé a követést.

5. ábra. A havi átlagos bruttó jövedelmek alakulása forintban a tapasztalat függvényében a BCE-n abszolvtáltak esetén (alapszakosok esetén csak munkatapasztalatot tekintve, mesterszakosok esetén a mesterszakot két év tapasztalatnak számítva)

Forrás: DPR AAE adatok alapján

Az 5. ábra adataival kapcsolatban két torzítás is felmerül. Azonban egyik sem okoz vélhetően akkora problémát, hogy az érdemben befolyásolja a fent leírt kapcsolatot.

Az alapszakosok adatai között azok is szerepelnek, akik közülük később mesterszakot is végeztek. Viszont a BCE-n alapszakot végzettek és a két évvel később BCE-n mesterszakon végzettek populációi nem fednek át túl nagy mértékben egymással. Erre pontos adatokat ugyanakkor nem tartalmaz a DPR AAE. Az alapszakot végzettek 60-90%-a tanult tovább Magyarországon később (3. ábra), azonban nem feltétlenül végzés után azonnal, illetve nem feltétlenül a BCE mesterszakjain. Emellett a BCE mesterszakjaira sok más egyetemen alapszakot végzett hallgató is felvételt nyer. Mivel ők nem a BCE-n végeztek alapszakon, így az ő alapszakos adataik nem jelennek meg a BCE alapszakosok statisztikáiban.

A mesterszakokon végzettek jelentős és egyre növekvő része az egyetem alatt is végzett munkát (végzéskor már rendelkezett munkahellyel a DPR AAE adatai alapján), tehát munkahelyi tapasztalatot is szerzett. Abszolváláskor a diákok 20-50%-a rendelkezett már munkahellyel. Ez arra utal ugyanakkor, hogy legalább a diákok fele nem dolgozott végzéskor, illetve akik dolgoztak, azok sem feltétlenül a

teljes mesterszak alatt tették ezt. Tehát nem igaz az, hogy a mesterszak alatt végig dolgoztak a hallgatók, ezért ugyanannyi munkatapasztalatot szereztek, mint azok, akik be sem iratkoztak mesterszakra.

E két torzítással együtt is meglepően nagy a hasonlóság a két vizsgált csoport jövedelme között, tehát jó közelítéssel állítható, hogy a mesterszak középtávon egyenértékű két év munkatapasztalattal. Ugyanakkor hosszabb (10-20 éves) időtávon lehetnek eltérések.

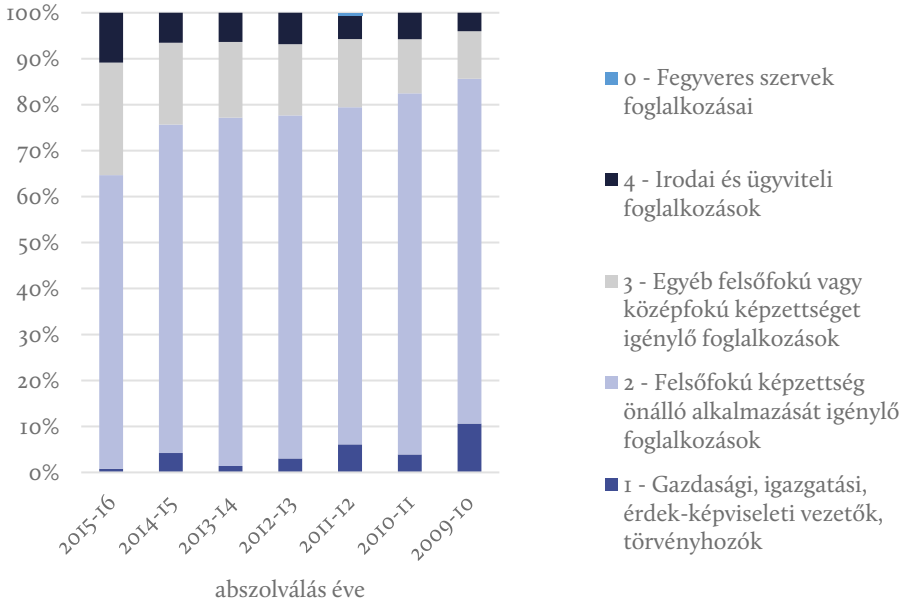
3.4. Munkakörök és túlképzettség

Az elhelyezkedés, a továbbtanulás és a fizetések után azt a kérdéskört járjuk körül, hogy a volt hallgatók milyen munkaköröket töltenek be és a betöltött munkakörök mennyiben felelnek meg a végzettségüknek. Ezek az adatok ismételtén 2017 decemberére vonatkoznak, tehát az látható belőlük, hogy a hosszabb tapasztalat milyen kapcsolatban áll a betöltött munkakörrel.

A BCE-n abszolutoriumot szerettek döntő többsége, 87%-a, felsőfokú végzettséget igénylő munkakörben dolgozott 2017-ben. Ez az arány lényegében megegyezett az alap- és a mesterszakot végzettek körében. Ugyanakkor a csak alapszakot végzettek körében a nemrég (kb. 1,5 éve) végzettek esetén még valamivel alacsonyabb (80%) ez az arány, míg folyamatosan növekedve 3,5 év után éri el a platót, amelyen utána állandósul. Tehát alapszakos végzettség után valamivel többen helyezkednek el nem felsőfokú végzettséget igénylő munkakörben, viszont néhány év alatt továbblépnek. Ezzel szemben a mesterszakon végzettek esetén rögtön magas szinten kezd a mutató és ezen a szinten stagnál, érdemben nem mozdul el. Tehát a mesterszakon végzettek nagyobb arányban kezdenek már felsőfokú végzettséget igénylő állásban, mint a kizárólag alapszakon végzettek. Összességében ugyanakkor elmondható, hogy viszonylag alacsony azok aránya, akik betöltött munkakörükhöz képest túlképzettek lennének.

A Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere (FEOR) öt fő kategóriát különböztet meg a munkaköröknél. A 6. ábra azt mutatja be, hogy ezen öt kategórián belül hogyan oszlottak meg a végzett hallgatók az abszolutorium megszerzése évének függvényében. Jól látható, hogy minél régebben fejezték be tanulmányaikat, annál nagyobb arányban töltenek be egyértelműen felsőfokú végzettséget igénylő, illetve vezetői munkaköröket.

6. ábra. A BCE-n nappali tagozaton abszolutóriumot szerettek megoszlása a 2017 decemberében betöltött munkakörük típusa alapján az abszolválás éve szerint

Forrás: DPR AAE adatok alapján

Míg kb. másfél évvel a végzés után a volt hallgatók mindössze 0,8%-a töltött be vezetői pozíciót, addig ez a szám egy évvel több tapasztalat esetén már 4,2% volt, a 2009/2010-ben abszolutóriumot szerettek esetén pedig már 10,6%-ra nőtt. Ugyanakkor a növekedés nem monoton. Ezzel szemben monoton csökken az egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő munkakörökben foglalkoztatottak aránya, és alapvetően csökkenő tendenciát mutat az irodai és ügyviteli foglalkoztatottak aránya is. Ezzel párhuzamosan pedig a kimondottan felsőfokú végzettséget igénylő munkakörökben foglalkoztatottak aránya nőtt meg jelentősebben (64%-ról 75%-ra).

A jövedelmek progressziójával összhangban tehát az látható, hogy a hosszabb tapasztalat magasabb presztízsű, jobban elismert munkakörökben való foglalkoztatottságot jelent a volt hallgatók számára.

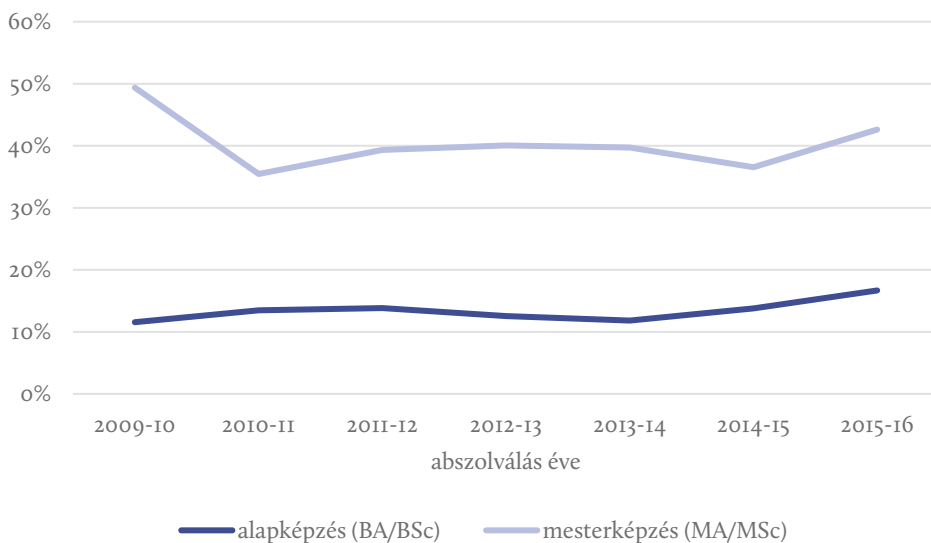
4. A BCE ADATAINAK ELEMZÉSE ORSZÁGOS KONTEXTUSBAN

A ebben fejezetben a BCE-n abszolváltak és az ország más felsőoktatási intézményeiben ugyanazokon a szakokon abszolváltak adatait hasonlítjuk össze az előző fejezetben bemutatott négy téma (elhelyezkedési idő, továbbtanulás,

jövedelmek és munkakörök) mentén. Az összevetésnél ebben a fejezetben is kizárólag a nappali tagozatos volt hallgatókat vizsgáljuk.

A BCE igen meghatározó intézmény az általa nyújtott képzések esetén (7. ábra). Ez már alapszakon is látszik, sőt, az idő előrehaladtával még erősödött is. Ezt jól tükrözi az a szám, hogy míg országos szinten a BCE által is nyújtott alapképzéseken jelentékeny visszaesés történt (a 2009/2010-es 8643 abszolutóriumot szerzetről 2015/2016-ra 7292-re csökkent az abszolutóriumot szerzettek száma), addig a BCE esetén egy 20%-os bővülés volt megfigyelhető. Az ország többi felsőoktatási intézményénél tehát több mint 20%-kal visszaesett a hallgatók száma a vizsgált szakokon.

7. ábra. A BCE-n abszoláltak aránya az összes azonos képzésen abszolvalton belül (nappali tagozatosok esetén)

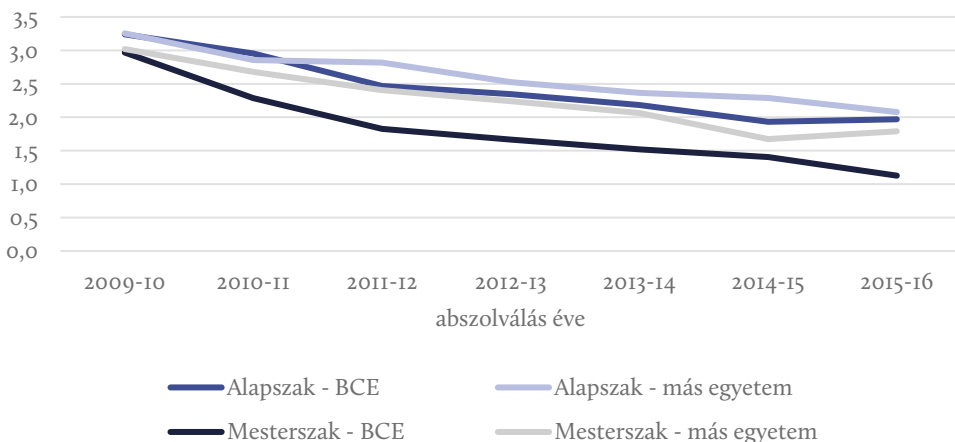
Forrás: DPR AAE adatok alapján

Mesterképzések esetén még szembeötlőbb a BCE jelentősége. 2016-ban azokon a nappali tagozatos mesterképzéseken, amelyeket a BCE is nyújtott, az összes végzett 43%-a végzett a BCE-n. Ugyanakkor mesterszakok esetén nem látható az alapszakokhoz hasonló növekvő tendencia, inkább stagnálás figyelhető meg (az első két évet nem számítva). Mesterszakok esetén a bolognai folyamat beálltától fogva nagyjából hasonló a hallgatói létszám a BCE-n és az ország többi egyetemén is, nem látható az alapszakok esetén megfigyelhető divergáló trend. Fontos különbség ugyanakkor, hogy míg a BCE-n az alap- és mesterszakos végzettek száma nagyjából megegyezik, addig más egyetemeken nagyjából ötödannyian végeznek mesterszakokon, mint alapszakokon (a vizsgált képzéseket tekintve).

4.1. Elhelyezkedési idő alakulása

Az 1. ábra adatai alapján jól látható, hogy a BCE-n végzettek egyre gyorsabban tudtak elhelyezkedni a munkaerőpiacon 2010 és 2016 között. Ez a tendencia országosan is igaz volt (8. ábra). A gazdálkodás- és társadalomtudományi területen végzettek iránti kereslet tehát növekedett az országban és alapvetően elmondható, hogy e területen nagyon gyorsan el tud helyezkedni az, aki szeretne.

8. ábra. Az átlagos elhelyezkedési idő alakulása azonos szakok esetén (hónap)

Forrás: DPR AAE adatok alapján

A BCE javuló pozícióját mutatja ugyanakkor, hogy míg 2010-ben mind az alapszakosok, mind a mesterszakosok esetén érdemi különbség nem volt az elhelyezkedési időt tekintve a BCE és az ország többi egyeteme által nyújtott azonos képzések között, addig 2016-ra kiszélesedett az olló és a BCE-n végzettek átlagosan 0,2-0,5 hónappal gyorsabban találtak munkát az egyetem befejezése után, mint a többi egyetem végzettjei. Tekintve a viszonylag alacsony munkakeresési időt, alapszakosok esetén 5%-kal, mesterszakosok esetén 37%-kal rövidebb idő alatt találtak munkát a volt corvinusosok, mint a más egyetem azonos képzéseiben részesültek. Mindezt úgy, hogy alapvetően nem volt érdemi különbség a diploma megszerzésekor már dolgozók arányában, tehát nem ez okozta az eltérést.

4.2. TOVÁBBTANULÁS

A vizsgált egyetemi képzés befejezése utáni további felsőfokú tanulmányok terén is tapasztalhatók eltérések az egyetemek között. Az alapszakon végzettek

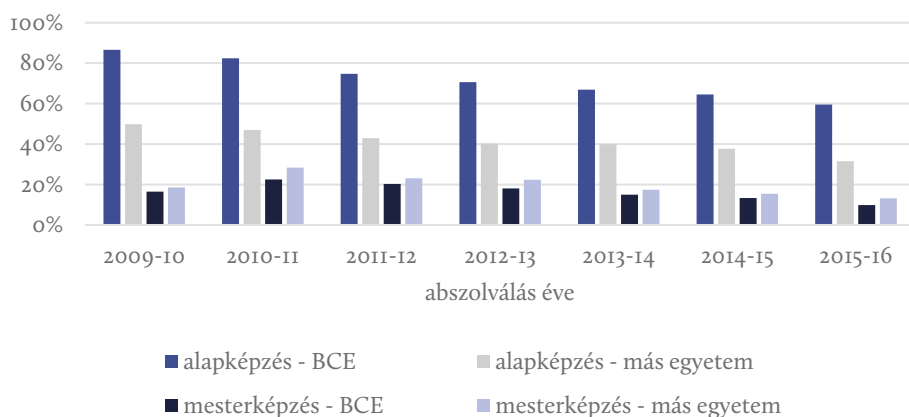

esetén természetes, hogy sokkal nagyobb a felsőfokú képzésben való további részvétel, mint a mesterszakon végzettek esetén.

A 9. ábra alapján a BCE-n és az ország többi azonos alapképzésén abszolváltak között jelentős eltérések vannak. Míg a BCE-n bőven 50% fölött van a továbbtanulási arány minden évfolyam esetén, addig más egyetemekenél ez minden évben 50% alatt volt.

9. ábra. A vizsgált képzés befejezése utáni későbbi felsőfokú tanulmányokat elkezdők aránya

Forrás: DPR AAE adatok alapján

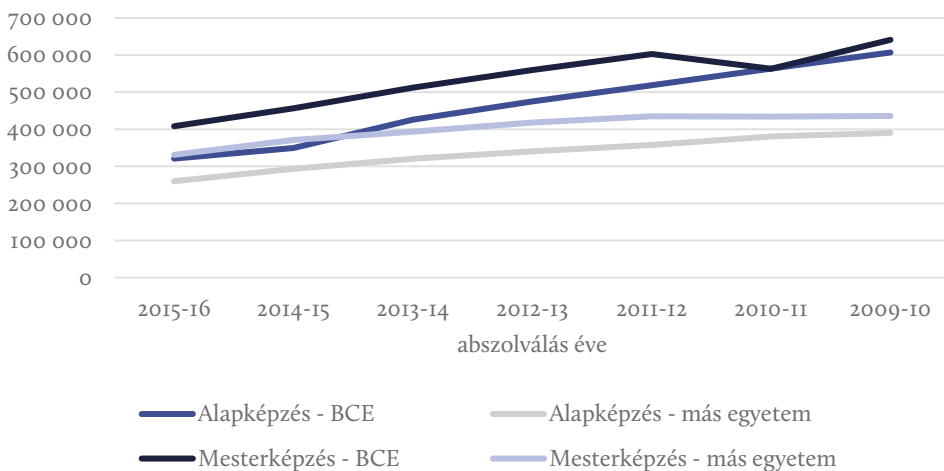

Érdekes módon a mesterszakon végzettek esetén már nincs meg ugyanez az eltérés. Sőt, a BCE-n végzett mesterszakosok esetén valamivel alacsonyabb a későbbi magyarországi felsőfokú tanulmányokba kezdők aránya, mint más egyetemekenél. Ebben ugyanakkor a külföldön való továbbtanulás is szerepet játszhat, amiről viszont nem érhetők el pontos adatok.

4.3. Jövedelmek alakulása és növekedése

Az elhelyezkedési időhöz és a továbbtanuláshoz hasonlóan a bruttó jövedelmek alakulása terén is jelentősebb eltérések tapasztalhatók a BCE javára (10. ábra). Már végzés után rövid idővel látható, hogy egy BCE-n végzett alapszakos hallgató és egy más egyetem azonos képzésén végzett mesterszakos hallgató fizetése lényegében megegyezett egymással.

10. ábra. 2017. évi bruttó havi átlagjövedelem forintban az abszolutórium megszerzésének éve szerint

Forrás: DPR AAE adatok alapján

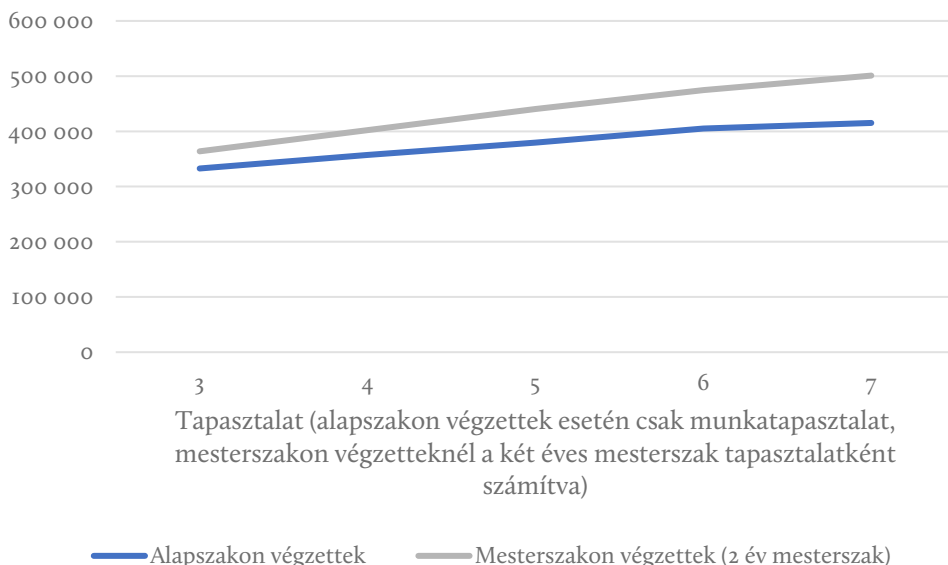
A tapasztalat növekedése ráadásul a BCE-n végzettek esetében sokkal meredekebb (átlagos) bérnövekedéssel párosult, mint a más egyetemeken végzettek esetén. hét év munkatapasztalattal a BCE-n végzettek átlagjövedelme már 50%-kal nagyobb volt, mint más egyetemeken végzett társaiké. Ez ugyanúgy igaz az alap-, mint a mesterszakon végzettekre.

A BCE esetén tapasztalt összefüggés, hogy két év munkatapasztalat lényegében ekvivalens bért jelentett, mint a kétéves mesterképzés elvégzése, az ország többi egyetemére már nem igaz. A más egyetemeken végzettek esetén a mesterszakosok közel 10%-os bérelőnyre tudtak szert tenni azokkal szemben, akiknek mindössze alapszakos végzettségük és kétéves munkatapasztalatuk volt. Tehát esetükben kedvezőbb választás a mesterszak elvégzése, mint a munkatapasztalat szerzése.

A bolognai folyamat egyik előnye éppen az, hogy lehetőséget biztosít a szakok és egyetemek közötti mozgásra. Mivel a BCE-n mesterszakot végzettek rövid és hosszú távon is kedvezőbb jövedelmi viszonyokat képesek teremteni maguknak, így érdemesnek tűnik egy más egyetemen végzett alapszakos képzés után BCE-s mesterképzésre jelentkezni. Ez lehet az egyik oka annak, hogy a BCE súlya kimondottan magas a mesterszakok esetén (7. ábra). Ezt foglalja össze a II. ábra is. Országos viszonylatban (a BCE és az összes többi egyetem adatait együtt szemlélve) a mesterszak különösen kedvező jövedelmi hatással bír és sokkal kedvezőbb, mint alapszak után két év munkatapasztalatot szerezn. Mesterszak és öt év munkatapasztalat esetén az átlagbér eltérése már 20%-os különbséget mutat (ahhoz képest, mintha csak alapszakkal, de két évvel több munkatapasztalattal

rendelkezne az egykori hallgató). Tehát a mesterszak elvégzése hosszú távon kedvezőbb jövedelmi helyzetet eredményez a munkaerőpiacon.

11. ábra. A havi átlagos bruttó jövedelmek alakulása forintban a tapasztalat függvényében az ország összes BCE-vel azonos képzésén abszolváló esetén (mesterszakot két év tapasztalatnak számítva)

Forrás: DPR AAE adatok alapján

Az egyre szélesebbre nyíló olló tehát azt támasztja alá, hogy alapvetően érdemes mesterszakra jelentkezni. Emellett – tekintve, hogy országosan kiemelkedően magas a BCE súlya a mesterszakok esetén – a BCE mesterszakjain is jelentős hozzáadott értéket képes tehát teremteni a diákok számára, tehát alapvetően más egyetemen végzett alapszak után is érdemes a BCE-re jelentkezni mesterszakra.

4.4. Munkakörök és túlképzettség

A volt hallgatók által betöltött munkakörök esetén részletes adatok csak a BCE-re vonatkozóan állnak rendelkezésre. Az országos benchmark adatok csak a felsőfokú képzettséget igénylő munkakört betöltők arányáról tartalmaznak információkat.

Országos szinten és a BCE vonatkozásában is megfigyelhető, hogy az alapképzésen végzetek esetén az abszolválást követően még viszonylag sokakat olyan munkakörökben foglalkoztatnak, amelyek nem igényelnek felsőfokú végzettséget. Másfél évvel a végzés után ez 20%-ot tesz ki a volt BCE hallgatók és 38%-ot a többi egyetem azonos képzésén végzetek körében. Ugyanakkor a

munkatapasztalat növekedésével egy folyamatos csökkenés figyelhető meg, és hosszú távon 10%-ra esik ez az arány a BCE-n végzettek és 25%-ra a többi egyetemen végzettek körében.

A mesterképzést is elvégzők ebből a szempontból viszont sokkal kedvezőbb helyzetben vannak. Körükben 10% körüli a nem diplomás munkakört betöltők aránya a volt BCE-s diákoknál és 20% körüli a többi egyetem azonos képzésénél. Ez a szám pedig időben meglehetősen stabil, kisebb elmozdulások tapasztalhatóak csak, és azok sem szisztematikusak. A mesterképzés tehát minden esetben növeli azok arányát, akik utána valóban felsőfokú végzettséget igénylő munkakörben tudnak dolgozni.

Összességében tehát az látható, hogy lényegesen nagyobb, nagyjából kétszeres vagy még több a nem diplomás munkakörökben foglalkoztatottak aránya az ország többi vizsgált felsőoktatási képzéséről kikerült hallgató körében, mint a BCE-n végzettek esetén.

5. A BCE-N VÉGZETTEK ELÉGEDETTSÉGÉNEK ALAKULÁSA AZ ELMÚLT ÉVEKBEN

A DPR AAE adatai alapján átfogó és összetett kép alkotható arról, hogy a különböző egyetemeken és képzéseken végzettek milyen munkaerőpiaci kilátásokkal rendelkeznek. Ez egyfajta objektív megítélést mutat, a képzések munkaerőpiac számára való értékességét szemlélteti, hiszen alapvetően a végzeteket foglalkoztató vállalatok, intézmények döntésén múlnak az eredmények (elhelyezkedési idő, fizetések, munkakörök).

A DPR másik része a kérdőíves felmérés, amely ehhez képest a képzéssel és az egyetemmel való szubjektív megítélést, a volt hallgató saját véleményét adja vissza. Az alacsony kitöltési arányok miatt az eredmények nem tekinthetők reprezentatívnak, ennek ellenére érdekes következtetések vonhatók le belőlük [Bartus és Róbert, 2019].

A BCE-re vonatkozó DPR AAE eredmények alapján az látható, hogy a volt hallgatók könnyen és egyre könnyebben tudtak elhelyezkedni a munkaerőpiacon, emellett pedig kedvező fizetéseket és intenzív bérprogressziót láthatunk. Ezekhez az eredményekhez a 2017-es, 2018-as és 2019-es kérdőíves felmérések három kérdését teszem hozzá:

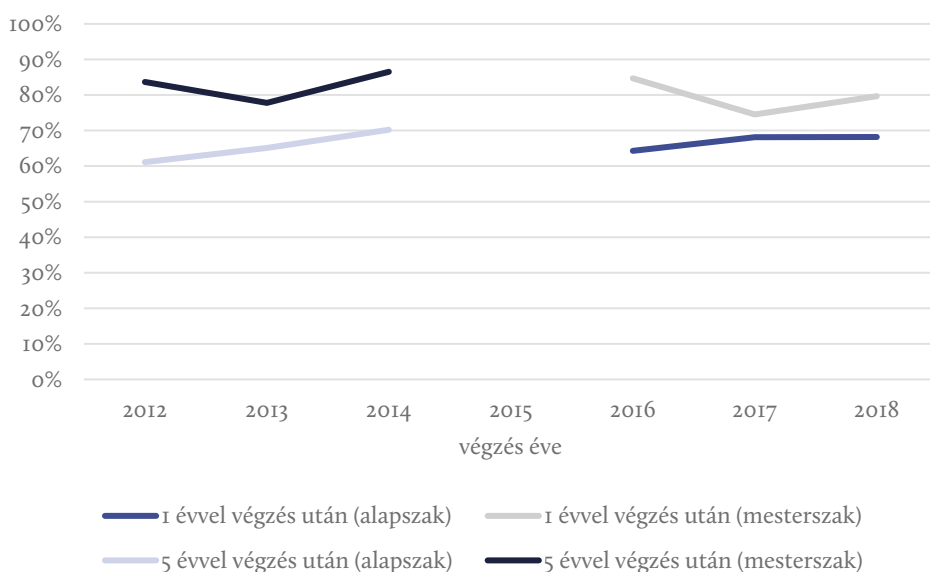
- ◆ Újra beiratkoznál-e az egyetemünkre?
- ◆ Ajánlanád-e másnak is az intézményt?
- ◆ Milyen mértékben használod jelenlegi munkádban a kérdőív alapjául szolgáló tanulmányaid során elsajátított tudást, megszerzett készségeket?

A válaszokból tehát egyrészt azt láthatjuk, hogy a BCE megítélése mennyire pozitív a volt hallgatók körében, másrészt pedig, hogy az általa nyújtott képzés

mennyire releváns a munkaerőpiacon, és megfigyelhetők-e változások e téren. A kérdőíves DPR adatok esetén viszont nincs lehetőség országos összehasonlításra, így leginkább az időbeli tendenciákra hívom fel a figyelmet.

Az újra beiratkozás és az ajánlás terén hasonló eredményeket mutatnak a felmérések. Közülük az újra beiratkozásra igenlő választ adók arányát mutatja a 12. ábra. A mesterszakot végzettek körében magasabbak a számok, a volt hallgatók 80%-a alapvetően jó döntésnek tartja, hogy beiratkozott egy BCE-s mesterszakra, és 90%-uk ajánlaná is ezt másoknak.

12. ábra. A BCE-re újra beiratkozni kívánók arányának alakulása a végzés éve és a végzéstől számított idő hossza alapján

Forrás: BCE kérdőíves DPR felmérések adatai alapján

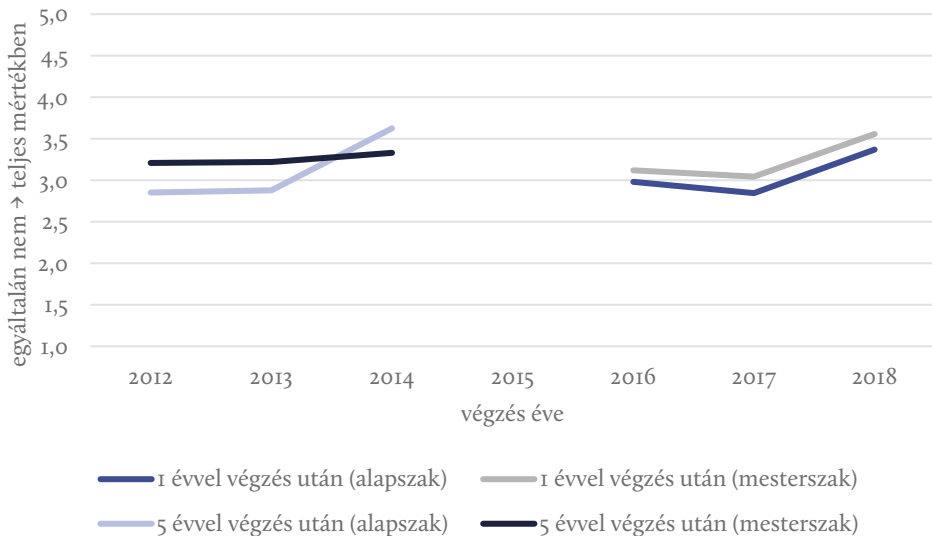
Az arányok esetén érdemi időbeli tendencia nem figyelhető meg, sőt, 1 és 5 évvel a végzés után is hasonlóan vélekedtek a volt hallgatók. Ez egyrészt arra utal, hogy a munkatapasztalat növekedésével nem látták fölöslegesnek a volt hallgatók az egyetem és azon belül is a BCE elvégzését. Másrészt azt is mutatja, hogy az elmúlt nyolc évben végzett diákok esetén érdemi (pozitív vagy negatív) elmozdulás nem fedezhető fel az egyetem megítélése és ajánlása terén.

Ezzel szemben a BCE-n elsajátított tudást mindössze közepes vagy annál kicsit nagyobb mértékben használják a volt hallgatók (13. ábra). Az ábra kapcsán fontos megemlíteni, hogy 2019-től változott a kérdőív, és az addigi 5 fokozatú Likert-skálát egy 4 fokozatú skála váltotta fel. A 2019-es évnél tehát a 4 fokozatú skálán számolt átlagok átskálázásra kerültek, hogy összehasonlíthatók legyenek a korábbi

évek adataival. Az ennél az évnél tapasztalható jelentős növekedés azonban magán hordozza a skálaváltás okozta torzítást is, tehát érdemi következtetés nem vonható le belőle.

Ennél a kérdésnél is igaz, hogy a mesterszakot végzettek valamivel magasabbra értékelték a tudás hasznosíthatóságát, mint a volt alapszakosok, azonban az eltérés 2012 és 2014 kivételével nem szignifikáns 5%-os szinten.

13. ábra. A BCE-n megszerzett tudás hasznosítása a volt hallgatók jelenlegi munkahelyein

Forrás: BCE kérdőíves DPR felmérések adatai alapján

Az egyetemen szerzett tudás hasznosítása sem változott a karrierút előrehaladtával, tehát az eredmények alapján a volt hallgatók a megszerzett tudásukat csak közepes mértékben használják saját bevallásuk szerint. Mivel a többi hazai egyetem kérdőíves DPR adatait nem ismerjük, így azt nem lehet megítélni, hogy ez a szám országos kontextusban hogyan fest.

Összességében tehát az látható, hogy a kérdőív alapú DPR felmérések eredményeiben nem volt tapasztalható érdemi elmozdulás az elmúlt években. Az egyetem megítélése és ajánlása kedvező, ugyanakkor ez nem pusztán a képzés által biztosított munkahelyi környezetben hasznosítható tudásra és készségekre vezethető vissza, hiszen e téren közepes pontszámokat adtak a végzettek. Fontosnak tartom ugyanakkor kiemelni, hogy az egyetemi képzés célja nem kizárólag a munkaerőpiacra való felkészítés, hanem többek között a hallgatók véleményalkotó képességének fejlesztése, gondolkodásuk formálása, amelyre viszont nem kérdezett rá maga a konkrét kérdés.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Tanulmányomban a Budapesti Corvinus Egyetemen az elmúlt évtizedben végzett diákok pályakövetési adatai alapján vizsgáltam a végzettek elhelyezkedési idejét, jövedelmi helyzetét és az általuk betöltött munkaköröket, valamint a továbbtanulási arányokat. Ezen objektív mutatószámok mellé hozzátettem a képzéssel való szubjektív elégedettség néhány mutatóját is.

Az eredményeket egyrészt időben, másrészt pedig az ország többi intézménye által nyújtott azonos képzéseken végzetek adataival összevetve is bemutattam. Az elmúlt években a vizsgált képzéseken végzetek egyre könnyebben tudtak elhelyezkedni, a BCE-n abszolváltak esetén három hónap alá csökkent ez a mutató még az alapszakosok körében is.

Ezzel egyidőben a végzettek fizetése is kedvező. Már a csak alapszakon végzetek esetén is 5-10%-kal magasabb az átlagbér a nemzetgazdasági átlagnál egy évvel az abszolválás után. A BCE-s alapszakokon végzetek esetén (alacsonyabb szintről indulva) a munkatapasztalat nagyjából évi 10%-kal növeli a bruttó béreket, míg mesterszakon végzetek esetén átlagosan 8%-kal a végzést követő hat évben. Az ország többi azonos képzésén végzett esetén alacsonyabb szintről indulnak a fizetések és a növekedési ütemek is kisebbek, így hét év munkatapasztalat után nagyjából 50%-os bérkülönbségek alakulnak ki átlagosan egy BCE-n végzett és egy máshol végzett munkavállaló között.

A jövedelmek alakulásával szinkronban a betöltött álláshelyek minősége is javult. A képzés végétől eltelt idő növekedésével emelkedett a vezetői és lényegesen csökkent a mindössze középfokú végzettséget igénylő munkakörökben foglalkoztatottak aránya.

Ezek alapján nem véletlen, hogy a BCE-n végzetek döntő többsége újra beiratkozna az egyetemre és ajánlaná is azt másoknak. Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy maga a képzés még tartogat fejlesztendő területeket, hiszen a képzés során megszerzett tudást és készségeket mindössze közepes mértékben hasznosítják a volt hallgatók.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bartus T. és Róbert P. (2019): „Pályakezdő diplomások. Az első állástalálás képzési területi különbségei és az oktatási intézmény hatása” *Educatio* 28(4): 783-802.
- Berde É. (2010): „Óvatosan a diplomás pályakövetés elvárásaival!” *Educatio* 19(3): 448-459.
- Berezvai Z., Lukáts G. D. és Molontay R. (2019): „A pénzügyi ösztönzők hatása az egyetemi oktatók osztályozási gyakorlatára” *Közgazdasági Szemle* 56(7): 733-750.
- Hosznyák A. (2018): „A gazdaságtudományok képzési terület hallgatóinak képzési és munkaerőpiaci jellemzői adminisztratív adatok elemzésének tükrében” *Felsőoktatási Elemzési Jelentések* 2(2): 9-16.
- Nyüsti Sz. és Veroszta Zs. (2014): *Diplomás pályakövetési adatok 2013. Adminisztratív adatbázisok integrációja*. *Educatio Nonprofit Kft.*, Budapest.